

յարարելութիւնները լուսարաններու համար, թէեւ ըստ երեւոյթիս կը տեսնուի, որ խախառնով կը ձգտի վրաց անկախութիւնն պաշտպանել:

Թաղորդ համաժողովը պիտի գումարուի Աթէնք. կը յուսանք թէ Հայերը ետ չեն մնար, իրենց խմբովն մասնակցութեամբ պատիւ բերել իրենց ազգին՝ նշանաւոր գիտնականաց կաճառին առջեւ, մանաւանդ որ ժողովատեղոյն մերձաւորութիւնը բաւական նպաստաւոր հանգամանք մը կը ներկայացնէ:

Ծ. Գ. Փ.

2. ՎԱՐՈՒԳԱՅ ԴԱՐՈՒՄԻՆ 50 ԱՊՐԵԼԻՆ

Թեր միւս բազմաթիւ վանքերի հետ վարագայ վանքն ալ անկման դատապարտուած էր մինչեւ ԺԹ. դարու կէսը, երբ երիտասարդ Միքիտէ խրմեանը վարդապետական սքեմի հագնելով մտաւ այնտեղ վերագարծնուով երգը շրթներուն. նա խարազանը ձեռքին մաքրեց վանքը պորտաբոյծներէն եւ միաժամանակ հաստատեց այնտեղ ապարան, թանգարան եւ դպրոց:

1857ին էր որ նա բացաւ վարագայ դպրոցը: Ժամանակի եւ միջավայրի պահանջն էր որ խրմեանին տուաւ այդ յոյացումը եւ նա ոգեւորուած իր ձեռնարկով կողք ըրած ժողովրդին իրեն աղակցելու: Եւ անոր կողք անօրինակ ընդունելութիւն գտաւ ոչ թէ միայն վասպուրականի այլ ամբողջ Տաճկահայաստանի, Պարսկահայաստանի, Ռուսահայաստանի եւ գաղթավայրերու հայ ժողովրդի մէջ, եւ վարագայ դպրոցը իր հիմնարկութեան առաջին օրէն իսկ ստեղծեց իր շուրջը համաժողովրդական բուռն ոգեւորութիւն: Խրմեան իր երիտասարդական կեանքի կողովէն կարեւոր բաժնի մը նուիրեց իր հիմնած վարժարանին եւ միշտ ջանացաւ. մանաւկի պահանջին համաձայն ուղղութիւն տալ իր վանական-ժողովրդական այդ համեստ կրթարանին: Իր գոյութեան Ա. քսանհինգամեակին մէջ վարագայ վարժարանը իր բաւանգաւորաց դպրոցը տուաւ բազմաթիւ ընտիր հոգեւորականներ — Սրուանձառեաններ, Թովմախաններ, Տ. Սարգսեաններ եւ շատ մը համեստ հասարակական գործիչներ: 80 թուին սովատանը վասպուրականը տուաւ վարագայ դպրոցին երկրագործական վարժարանի գոյն իսկ 90ական թուերի արիւնտագէտները տուին անոր որբանոցի կերպարանը: Եւ չէ նայած այն անկասպա պայմաններուն, որոնց մէջ վարագայ դպրոցը հանդիպեցաւ շատ

մը երեւելներու, խոչընդոտներու եւ սուր արգելքներու, նա պահեց իր կենսունակութիւնը եւ լրացուց իր գոյութեան Ա. յիսնամեակը: Այսօր էլ նա կ'ընթացէ իր կատարած կուլտուրական համեստ գերին, բաց ձակատով հասարակութեան կը ներկայանայ:

Վարագայ դպրոցի գերը ազգային կուլտուրական պատմութեան մէջ կը գրաւէ անշուշտ կարեւոր էջ մը, եւ սակայն Ա. յիսնամեակին հետ չի վերջանար անոր այդ գերը. նա կ'ընտածէ հայակեցիոն վասպուրականի լոյսի կարգը: Էջաւոր հասարակութեան եւ մանաւորապէս գիւղական խոշոր հատուածի զաւակներու կրթութեան գործին մէջ կարեւոր բաժինն ստանձնելու:

Նա դեռ երկար ժամանակ մայրախնամ գուրգուրանքով իր ծոցը պիտի հաւաքէ հայի եւ լոյսի կարօտ, որք եւ էջաւոր ընդունակ պատանիներ:

Նա դեռ երկար ժամանակ պիտի տայ մեր գիւղական տարական դպրոցներու համար միջնակարգ դպրոցի պաշարով պատրաստուած մաքուր, գաղափարական ուսուցիչներ:

Վարագայ ազատ վանական միջնորդի բացասական հետքերէն իր բնութեան գեղարուեստականութեամբը, իր գեղեցիկ կիմալով. աւողջարար ջուրերով, իր գիւղատեսակական յարմարութիւններով պիտի տայ հոգով եւ մտքով աւողջ հասարակական գործիչներ:

Ահա իր անցեալով եւ ապագայով ոգեւորուած վարագայ՝ այսօր իր Բ. յիսնամեակի սեմին հասած՝ կ'աշխույժէ ժողովրդի համակրութիւնն ու քաջակրթութիւնը իր յիսնամեայ յոբելենական տօնի առիթով:

Անցած 1907ին լրացաւ վարագայ դպրոցի հիմնարկութեան յիսնամեակը: Այդ ժամանակ հոգաբարձութիւնն որոշեց տօնել յոբելենը: Այդ նպատակով դպրոցի տեսչութեան անունով կոչ եւ յայտարարութիւն եղաւ արտասահման զանազան շրջաններու մէջ եւ հոգաբարձութեանս կողմէ ալ գիտեմ եղաւ դպրոցի հիմնադիր Հայրիկին՝ իր համաձայնութիւնն ստանալու համար, եւ թէեւ Հայրիկ իր կեանքի վերջը յիշեմ բաղդունցեան իր սիրելի վարժարանին յիսնամեակը ողջունող կնիքակը գրելու, սակայն Վանի քաղաքական Ժողով արեւմտի հանգամանքները ստիպեցին մէջ գէթ տարի մ'եւս յետաձգել:

Եւ այսօր երբ սահմանագրական թուրքիան ժողովրդական կուլտուրական հաստատութիւններուն առջեւ ուսելի լայն ապագայ կը բանայ, վարագայ դպրոցը ինոր ոգորութեամբ կ'ուզէ

